

Bijdrage van de Sociaal-Economische Raad aan het Nationaal Hervormingsprogramma 2024

Bijdrage van de Sociaal-Economische Raad aan het Nationaal Hervormingsprogramma 2024

MAART 2023 - MAART 2024

Sociaal-Economische Raad

De Sociaal-Economische Raad (SER) adviseert het kabinet en het parlement over de hoofdlijnen van het te voeren sociaal en economisch beleid en over belangrijke wetgeving op sociaal-economisch terrein. Ook is de SER betrokken bij de uitvoering van enkele wetten.

De SER is in 1950 bij wet ingesteld. Zitting in de SER hebben vertegenwoordigers van ondernemers en van werknemers, en kroonleden (onafhankelijke deskundigen). De raad is een onafhankelijk orgaan dat door het gezamenlijke Nederlandse bedrijfsleven wordt gefinancierd.

De SER wordt bij de uitvoering van zijn functies bijgestaan door een aantal vaste en tijdelijke commissies. Enkele vaste commissies zijn onder bepaalde voorwaarden ook zelfstandig werkzaam.

Actuele informatie over de samenstelling en de werkzaamheden van de SER en zijn commissies, persberichten en het laatste nieuws zijn te vinden op de website van de SER. Ook alle adviezen die sinds 1950 zijn verschenen, zijn daar te vinden. Adviezen van de laatste jaren zijn ook in gedrukte vorm verkrijgbaar.

Wekelijks verschijnen nieuwe artikelen van het online magazine *Zicht op* op de SER-website. Daarin vindt u nieuws en achtergrondinformatie over de SER, de overleg-economie en belangrijke sociaal-economische ontwikkelingen. U kunt zich via de website ook gratis abonneren op de papieren versie van het magazine *Zicht op*, die vier keer per jaar verschijnt.

Sociaal-Economische Raad
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag
T 070 3499 525
E communicatie@ser.nl
www.ser.nl

Inleiding

De Europese Commissie heeft met haar jaarlijkse groeibrief het Europees Semester 2024 gelanceerd. De vier hoofddoelstellingen zijn ecologische duurzaamheid, productiviteit, eerlijke welvaart en macro-economische stabiliteit. Bij het laatste gaat het om de noodzaak om zowel op korte als op middellange termijn budgettaire houdbaarheid te combineren met investeringen in de digitale transitie en in klimaat- en energiebeleid.

De SER heeft in het afgelopen jaar op verschillende manieren aan deze doelstellingen bijgedragen via:

- advisering
- het ondersteunen van convenanten en akkoorden
- het faciliteren van dialoog
- bestuurlijke en wettelijke taken.

In deze bijdrage geeft de SER een kort overzicht.

1 Brede welvaart via advisering

De SER ziet brede welvaart als het bovenliggende doel voor de Nederlandse samenleving en de EU als geheel.

HERNIEUWDE SER-DOELSTELLING

Eind 2023 heeft de SER zijn doelstelling hernieuwd. Aanleiding voor het herzien van de SER-doelstelling vormen de grote uitdagingen waarmee de samenleving te maken heeft op het gebied van klimaat, biodiversiteit, leefomgeving, digitalisering, sociale ongelijkheid en een laagproductieve economie. De *hernieuwde doelstelling* van de SER is het bevorderen van brede welvaart waar samenleving, economie en milieu in balans zijn, hier en nu, later en elders. Dit doen we door in samenhang te werken aan het bevorderen van ondernemerschap en waardig werk, en het bevorderen van duurzame groei en een inclusieve samenleving met een evenwichtige inkomensverdeling.

ADVIES

'Perspectief op brede welvaart in 2040, Bouwen aan de economie van de toekomst'
(januari 2024)

Om de brede welvaart in 2040 te vergroten komt de SER met aanbevelingen op drie domeinen: waardig werk en inkomenszekerheid, verdienvermogen en natuur en ruimte. Per domein beschrijft de raad wat er aan de hand is, wat het gewenste toekomstbeeld is en hoe we dat kunnen bereiken. Op korte termijn is het doorvoeren van de (wets)voorstellen volgend uit het SER Middellange Termijn (MLT)-advies een absolute basisvoorwaarde om deze toekomstvisie te kunnen waarmaken. Dit advies omvat een ambitieus programma om de wendbaarheid en veerkracht van onze economie te versterken en mensen meer zekerheid te bieden.

Voor de langere termijn formuleert de SER aanbevelingen aan het nieuwe kabinet om toe te werken naar een vergroting van de brede welvaart in 2040. Zo wil de SER samen met het kabinet meer inzetten op het vergroten van het arbeidsaanbod door het betrekken van mensen die aan het werk willen en door mensen die dat willen meer uren te laten werken. Ook zou werken beter moeten lonen via arbeidsvoorwaarden, een vereenvoudiging van het stelsel van inkomensondersteuning en de fiscaliteit. Het kabinet zou er daarnaast goed aan doen om technologieën en sectoren met potentieel voor Nederland te stimuleren. Ook zouden de publieke en private inves-

teringen in R&D in Nederland verhoogd moeten worden naar de EU-doelstelling van 3% in 2030, om te komen tot een innovatieve economie.

Tevens is adequaat beleid en een uitvoeringsstructuur nodig om de grondstoffen-transitie naar een circulaire economie te versnellen. En er moet een gezamenlijke weg uit de stikstofcrisis worden gevonden, waarin alle sectoren hun deel van de verantwoordelijkheid nemen en wordt ingezet op transitiepaden voor agrarische bedrijven met een duurzaam verdienvermogen. Ook vindt de SER dat klimaatadaptatie nu nog te vrijblijvend is en dat de overheid meer de regie zou moeten nemen in de inrichting van de ruimte.

De grote uitdagingen waar Nederland voor staat vragen om een gemeenschappelijke richting én gezamenlijke aanpak; van overheden, werknemers- en werkgeversorganisaties, burgers en het maatschappelijke middenveld. Een consistente richting is nodig waarbij de korte termijn wordt verbonden met de lange termijn en voldoende snelheid wordt behaald om die grote uitdagingen ook daadwerkelijk aan te pakken. Als advies- én overlegorgaan levert de SER graag een belangrijke bijdrage, ook om te werken aan herstel van vertrouwen en het tegengaan van polarisatie. De SER stelt voor om een halfjaarlijks gestructureerde dialoog te organiseren met het nieuwe kabinet en de fractievoorzitters, juist in deze uitdagende tijd.

1.1 Waardig werk en inkomenszekerheid

ADVIES

‘Waardevol werk: publieke dienstverlening onder druk’
(februari 2023)

De krapte op de arbeidsmarkt is groter dan ooit. Hierdoor komt de uitvoering van publieke taken zoals zorg, onderwijs, kinderopvang en veiligheid in de knel. Om de krapte te verminderen adviseert de SER om maatregelen te nemen om het arbeidsaanbod te verhogen en goed werkgeverschap te bevorderen, het werk slimmer en innovatiever te organiseren rond de schaarse menskracht en de beleidsvorming en uitvoerbaarheid van beleid te verbeteren. Realisme past over te veel maakbaarheid: ook met gerichte actie zal menskracht de komende dertig jaar de beperkende factor blijven.

Het advies is besproken met de leden van de vaste Kamercommissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en met de minister van SZW. Omdat de aanpak van krapte vraagt om samenhangend beleid en samenwerking over grenzen van sectoren, heeft

de SER samen met het Sociaal en Cultureel Planbureau een bijeenkomst georganiseerd voor beleidsambtenaren die verantwoordelijk zijn voor de aanpak van de arbeidsmarktkrapte in publieke sectoren. Het voornemen is in 2024 een bijeenkomst te organiseren voor decentrale partners om de vraag te beantwoorden hoe zij aan de slag kunnen gaan met de aanbevelingen uit het arbeidsmarktkrapte-advies.

ADVIES

‘Naar een werkend arbostelsel voor iedereen’

(mei 2023)

De arbeidsomstandigheden in Nederland kunnen verbeteren. De risico's in het werk zijn in de afgelopen jaren niet gedaald, terwijl dit met goed arbobeleid wel mogelijk zou moeten zijn. De meeste aandacht moet uitgaan naar de drie belangrijkste oorzaken van uitval: psychosociale arbeidsbelasting, fysieke belasting en gevaarlijke stoffen. Daarvoor wil de SER dat wordt ingezet op verbetering van de naleving van de RI&E, met betere ondersteuning van het MKB, stimuleren van preventie en werknemers meer te betrekken bij het arbobeleid.

Het advies heeft veel input geleverd voor de Arbovisie 2040 van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De minister van SZW stelde als doelstelling: nul doden en wil daarvoor een fundamentele verbetering in de manier waarop werkgevers, werknemers en de overheid omgaan met arbeidsomstandigheden.

ADVIES

‘Gezond opgroeien, wonen en werken’

(december 2023)

Het kabinet moet snel aan de slag met gezondheidsbevordering om sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen. Hierbij moeten vooral de maatschappelijke oorzaken van gezondheidsrisico's worden weggenomen en de gezondheid van iedereen worden verbeterd. Extra aandacht is nodig voor mensen met weinig opleiding of inkomen. Dit vraagt om een langetermijnaanpak van meerdere ministeries, waarin gezondheidsrisico's breed en integraal worden opgelost.

ADVIES*'Balans in maatschappelijk verlof'*

(december 2023)

De SER adviseert het nieuwe kabinet om de huidige verlofregelingen te bundelen en onder te brengen in een nieuwe Wet maatschappelijk verlof met drie pijlers: zorg voor kinderen, zorg voor naasten en persoonlijk verlof. Ook stelt de SER voor om de huidige regelingen te vereenvoudigen en meer balans in de financiering te brengen.

1.2 Verdienvermogen en Europa

VERKENNING*'Beleidsagenda Europese Unie 2024-2029 - Samen sterker in tijden van transities'*

(september 2023)

Nederland heeft een sterk Europa nodig. Door de snel verschuivende economische en politieke machtsverhoudingen in de wereld, staan de Europese waarden onder druk. Samen kunnen landen zorgen voor een versterking van de concurrentiekracht, weerbaarheid en werk- en levensomstandigheden in lidstaten. Ook voor de verdere digitalisering van de economie, het behalen van de klimaatdoelen en de versterking van de Economische en Monetaire Unie is een gezamenlijke aanpak nodig.

De verkenning geeft aandachtspunten voor de Nederlandse inzet in de Europese Unie op sociaaleconomisch terrein. Na de Europese verkiezingen in juni 2024 wordt een agenda opgesteld voor de nieuwe vijfjarige mandaatsperiode van de Europese Commissie en het Europees parlement. Deze agenda heeft grote invloed op het nationale beleid. Daarom is een actieve inbreng van Nederland van belang.

BRIEFADVIES*'Verduurzaming maakindustrie'*

(januari 2024)

Verduurzaming van de maakindustrie in Nederland is essentieel om de klimaat- en circulariteitsdoelstellingen te behalen. Een vitale en duurzame maakindustrie is belangrijk, omdat het bijdraagt aan het verdienenvermogen en de werkgelegenheid voor Nederland. Ook voor maatschappelijke doelen op het gebied van innovatie, het

versterken van kwetsbare regio's en een gezonde leefomgeving zijn investeringen in de sector onmisbaar.

Het is van belang dat een volgend kabinet voortvarend aan de slag gaat met maatwerk en de clusterplannen, en gebruik maakt van de hiervoor gereserveerde middelen uit het Klimaatfonds. Een duidelijk en stabiel beleid rond beprijzen, subsidiëren en normeren dat stimuleert tot het nemen van investeringsbeslissingen voor verduurzaming in Nederland is cruciaal. Afbouw van fossiele 'subsidies' is in beginsel wenselijk, maar alleen als ook bijdraagt aan de energietransitie. Het is aan een volgend kabinet aan de slag te gaan met het opstellen van paden hiervoor. Deze paden dienen zowel duidelijkheid te geven over de stapsgewijze afbouw in de tijd, als op het niveau waarop de afbouw het beste kan plaats vinden (nationaal, Europees, mondiaal). Een belangrijk aandachtspunt hierbij is het voorkomen van weglekeffecten van productie naar andere landen, waardoor de emissie zich verplaatst.

ADVIES

'Naar verdere succesvolle toepassing van sociale innovatie'

(maart 2023)

Sociale innovatie richt zich op een andere manier van werken en managen in bedrijven. Met sociale innovatie vergroten werkgevers de arbeidsproductiviteit en spelen in op technologische veranderingen. Werknemers willen zich kunnen ontwikkelen, met plezier werken en duurzaam inzetbaar zijn. Sociale innovatie vergroot de bedrijfsprestaties en het plezier in het werken én versterkt de nationale economie, en draagt daarmee bij aan brede welvaart.

ADVIES

'Balans en houdbaarheid alternatieve geschillenbeslechting voor consumentenzaken'

(maart 2023)

Geschillencommissies kunnen consumentengeschillen eenvoudiger en sneller oplossen dan een gang naar de rechter. Het stelsel moet daarvoor wel toegankelijker, beter gefinancierd en van betere kwaliteit worden. Begrijpelijke informatie is hiervoor belangrijk, vooral voor ouderen, laaggeletterden en niet-Nederlandstaligen. Ook kan aan meer klachten- en adviesloketten worden gedacht. Het stelsel van geschillenbeslechting moet structureel en voorspelbaar gefinancierd worden, met een hogere bijdrage van de overheid.

1.3 Natuur en ruimte

BRIEFADVIES

'Meer vaart maken met de grondstoffentransitie'

(april 2023)

De maatregelen in het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023 - 2030 zijn onvoldoende om een volledig circulaire economie te bereiken in 2050. De grondstoffentransitie moet worden versneld. Bedrijven moeten, naast het verminderen van hun eigen grondstoffenverbruik, ook gestimuleerd worden om in de toeleveringsketen het primair grondstoffengebruik te reduceren. Hiervoor zijn duidelijke afrekenbare doelen en kaders, een kabinetsbrede inzet en een samenhangend instrumentenpakket nodig.

HANDREIKING

'Biodiversiteit loont'

(november 2023)

De biodiversiteit gaat in Nederland en de wereld snel achteruit door menselijk handelen. Dit vormt een groot risico voor onze leefbaarheid en het ecosysteem. Door het verlies aan biodiversiteit komt ook de stabiliteit van ons sociaaleconomisch systeem in gevaar. Om biodiversiteitsverlies te stoppen en herstel te bevorderen, is een brede aanpak nodig van overheden, ondernemers, werkenden, maatschappelijke organisaties en consumenten. Biodiversiteit is van cruciaal belang voor onze brede welvaart. Niet alleen hier en nu, maar ook later en elders. De handreiking stimuleert ondernemers en werkenden om via bedrijfsvoering, de toeleveringsketen, in cao's en via medezeggenschap bij te dragen aan biodiversiteitsherstel.

De handreiking sluit direct aan op de toekomstvisie van de SER en de nieuwe doelstelling rond brede welvaart die de SER in 2023 heeft vastgesteld.

2 Brede welvaart via platform en dialoog

Naast advisering rekent de SER het ook tot zijn taak om als platform te dienen voor relevante sociaaleconomische vragen. Soms als onderdeel van een adviestraject, soms juist om een onderwerp te verkennen en agenderen. De SER vraagt en zoekt informatie en visies van betrokkenen uit de samenleving, ook van partijen die niet zijn vertegenwoordigd in de Raad.

SER ARBOPLATFORM

Het *SER Arboplatform* is het centrale punt van sociale partners voor informatie over gezond en veilig werken. Werkgevers, werknemers en arbodeskundigen van alle bedrijven (groot en klein) en uit alle sectoren kunnen er voor al hun arbo-vraagstukken terecht.

Het Arboplatform geeft met *handreikingen* en dossiers gedetailleerde informatie over hoe arbo-onderwerpen binnen organisaties kunnen worden vormgegeven en hoe daarbij concreet invulling aan de wet kan worden gegeven. Bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een Arbocatalogus of een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). Het Arboplatform bevat ook de *databank Grenswaarden Gevaarlijke Stoffen op de Werkplek*.

In 2023 heeft het Arboplatform aandacht besteed aan het advies ‘*Naar een werkend arbostelsel voor iedereen: Arbovisie 2040, deel 1*’.

In het kader van het vijfjarig jubileum van het Arboplatform werden twee dialoog-bijeenkomsten georganiseerd bij de SER. De eerste bijeenkomst had plaats met arbodeskundigen waarbij het doel was om arboprofessionals de gelegenheid te bieden om hun ervaringen uit te wisselen, hun netwerk te versterken en elkaar te helpen bij het realiseren van hun missie: het introduceren en doen naleven van de RI&E.

Een tweede bijeenkomst werd georganiseerd met deelnemers vanuit werknemers- en werkgeversorganisaties, arbodeskundigen, beleidsmedewerkers en andere betrokkenen bij veilig en gezond werken. De centrale vraag op deze dag: “Hoe zetten we preventie op de kaart?”. Kennis, ervaringen en ideeën werden gedeeld om nog beter en effectiever te kunnen inzetten op preventie. Tijdens de bijeenkomst werd afgesproken dat de uitkomsten tevens het advies van de SER zullen voeden over de langetermijnvisie op het gebied van gezond en veilig werken dat in voorbereiding is.

AI EN DE DIGITALE TRANSITIE

Sinds de lancering van ChatGPT-4 eind 2022, heeft AI het nieuws gedomineerd. Van scholieren die hun toetsen door AI laten maken tot stakende stemacteurs en scriptschrijvers: AI houdt de gemoederen bezig. Dit leidt ook tot een steviger oproep naar regulering van AI, tot het aannemen van de *AI-Act* in Europa en tot de ontwikkeling van een *kabinetsvisie op generatieve AI*.

Voor de commissie Digitale Transitie stond 2023 voor een groot deel in teken van AI om zich voor te bereiden op de *adviesaanvraag* vanuit het (demissionaire) kabinet over AI en de toekomst van werk. Hiervoor is onder meer de werkgroep verandert in een officiële SER-commissie en heeft het extra leden erbij gekregen. In een *aflevering* van de SER-podcast 'Impact in de polder' en tijdens een workshop op het *ECP-jaarfestival* gaat de commissie dieper in op de rol van de SER in het bredere gesprek over AI.

In 2023 stond niet alles in het teken van AI. In april en september 2023 vonden twee workshops plaats over respectievelijk intelligente technologie in het onderwijs (i.s.m. de Onderwijsraad) en de dubbele transitie: data en duurzaamheid (i.s.m. het Rathenau Instituut).

SER-PROGRAMMA DIVERSITEIT & INCLUSIE

SER Diversiteit in Bedrijf

In 2023 verwelkomde *SER Diversiteit in Bedrijf* 69 bedrijven en organisaties die het Charter Diversiteit ondertekend hebben. Het aantal ondertekenaars is daarmee uitgegroeid naar 485. Ook de stedelijke platforms breiden uit. Amsterdam – Divers & Inclusief telt inmiddels 163 netwerkleden, en 010 Inclusief (Rotterdam) 66 netwerkleden. De 010 Inclusief Award gaat naar WEAR, verkoper van gerecyclede sneakers (categorie MKB) en netbeheerder Stedin (categorie grootbedrijf).

SER Diversiteit in Bedrijf heeft in 2023 drie Charterbijeenkomsten georganiseerd, waarop werkgevers en werknemers met elkaar in gesprek zijn gegaan over een lhbt+ vriendelijk werkklimaat, objectief werven en selecteren, en werken naar vermogen. De bijeenkomsten werden gehost door respectievelijk KPN, Olympia en Deloitte. Een vierde bijeenkomst, de jaarlijkse DIB Academy, heeft plaats gevonden in het SER-gebouw. Dit evenement was gewijd aan inclusief leiderschap en werd ingeleid door Karen van Oudenhoven-van der Zee, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau.

De jaarlijkse *Monitor Charter Diversiteit* geeft inzicht in het D&I-beleid van bedrijven en organisaties die het Charter hebben ondertekend. Uit de Monitor blijkt dat de meeste Charterondertekenaars investeren in etnisch-culturele diversiteit en (in iets mindere mate) in aannemen van mensen met een arbeidsbeperking. Opvallend is dat de aandacht verschuift van diversiteit naar inclusie: bedrijven richten zich meer en meer op een werkklimaat waar iedereen zich veilig en gewaardeerd voelt.

Diversity Day 2023

Op 3 oktober 2023 vond de vijfde Diversity Day plaats. 365 bedrijven en organisaties organiseerden eigen activiteiten om met werknemers diversiteit en inclusie te bespreken en te vieren. Ook op sociale media was er veel aandacht: #DiversityDay telde 4 miljoen views. De feestdag werd gesponsord door veertien bedrijven en organisaties.

SER JONGERENPLATFORM

Het *SER Jongerenplatform*, opgericht in 2015, speelt een cruciale rol in het betrekken van jongeren bij het werk van de SER. Het platform bestaat uit elf jongerenorganisaties met een expertise in onderwijs, klimaat, werkgelegenheid en werknemerszaken. Hun focus ligt op betrokkenheid bij lopende adviezen, monitoring van jongerenbehoeften en het verbeteren van de positie van jongeren in Nederland.

In 2023 organiseerde het platform, samen met de staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050, de succesvolle *'The Future is Ours' bijeenkomst*. Hier spraken meer dan 100 jongeren zich uit over grote maatschappelijke opgaven zoals wonen, onderwijs, zorg, duurzaamheid en inclusie.

Daarnaast werkt het Jongerenplatform nauw samen met de *Raad van de Toekomst* om waardevolle inzichten te delen over de belangen van jongeren en toekomstige generaties bij de toekenning van middelen. Dit heeft geleid tot de publicatie *Duurzaam durven denken* (zie hieronder). Ook heeft het Jongerenplatform bijgedragen aan verschillende commissies, waaronder voor het advies over de aanpak van sociaal-economische gezondheidsverschillen en speelt het Jongerenplatform een rol in een *aflevering* van de SER-podcast 'Impact in de Polder' waar ze in gesprek gaat over de representatie van jongeren in de politiek.

PUBLICATIE RAAD VOOR DE TOEKOMST

'Duurzaam durven denken'

(mei 2023)

In zijn eerste advies vraagt de Raad voor de Toekomst om meer aandacht voor de sociale en ecologische effecten van investeringen, en dit te borgen in het beoordelingskader van het Nationaal Groeifonds. Niet alleen economische groei moet centraal staan, maar juist brede welvaart op lange termijn. De Raad voor de Toekomst adviseert hoe het Nationaal Groeifonds rekening kan houden met de belangen van jongeren en toekomstige generaties. De Raad is in 2022 ingesteld en bestaat deels uit leden van het SER Jongerenplatform.

LEVEN LANG ONTWIKKELEN

De SER zet zich met de *Actie-agenda LLO* in voor een positieve en vanzelfsprekende leercultuur, zodat iedereen kan blijven meedoen op de snel veranderende arbeidsmarkt en we samen de uitdagingen van de toekomst aan kunnen. De Actie-agenda heeft na vijf jaar een stevige positie in het brede speelveld van leven lang ontwikkelen en wordt steeds meer gezien als kennisplatform. Zo is op het gebied van skills-gerichte arbeidsmarkt en informeel leren bijgedragen aan visievorming, kennisopbouw en kennisdeling. In diverse SER-adviezen, zoals 'Waardevol werk' is leven lang ontwikkelen als thema meegenomen.

In 2023 is voor de derde keer samen met TNO de *Monitor Leercultuur* uitgebracht. Er zijn verschillende bijeenkomsten georganiseerd voor het *Sectoraal en Regionaal LLO-netwerk*, dat niet alleen relevant wordt gevonden door de deelnemers maar ook door de overheid. Hiermee maakt de SER zichtbaar wat er in sectoren en regio's gebeurt om een leercultuur te bevorderen en stimuleren we de onderlinge kennisdeling. Een overzicht van alle activiteiten in 2023 staat in de voortgangsrapportage 2022-2023.

BETEKENISVOLLE STAKEHOLDERDIALOOG IN INTERNATIONALE KETENS

Bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen, houden rekening met het belang en welzijn van al hun stakeholders. Met name van de mensen die direct of indirect de gevolgen van bedrijfsactiviteiten ondervinden. Het SER-project '*Betekenisvolle stakeholderdialoog in internationale ketens*' helpt bedrijven om betekenisvol in gesprek te gaan met hun stakeholders.

In 2023 is een *eerste conceptontwerp* van betekenisvolle dialoog gepresenteerd na uitvoerige *deskresearch* en stakeholderconsultaties. Dit concept is vervolgens via vier *pilots* getoetst aan de praktijk. Dit leidt tot de voorbereiding van tools en kennisdocumenten die in 2024 het licht zien. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door de *Goldschmeding Foundation*.

3 Brede welvaart via convenanten en samenwerkingen

De SER brengt verschillende organisaties binnen de samenleving samen. Dit zijn niet alleen de partijen die vertegenwoordigd zijn in de Raad maar ook veel andere organisaties. De SER heeft dan een faciliterende rol en begeleidt besprekingen tussen partijen om te komen tot samenwerking. Zo faciliteert de SER convenanten voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (*IMVO-convenanten*).

CONVENANTEN VOOR INTERNATIONAAL MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN

Convenanten voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, *IMVO-convenanten*, zijn multi-stakeholder samenwerkingen tussen bedrijven, overheid, brancheverenigingen, vakbonden en maatschappelijke organisaties. Samen gaan zij aan de slag om mogelijke misstanden voor mens, dier en milieu in productieketens in kaart te brengen en deze aan te pakken of te voorkomen. De afspraken in de convenanten zijn gebaseerd op de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (*UNGPs*) en de *OESO-richtlijnen* voor multinationale ondernemingen.

De SER heeft hier een faciliterende rol en begeleidt besprekingen tussen partijen om te komen tot samenwerking. Ook ondersteunt de SER de implementatie van afgesloten convenanten. In 2023 werken partijen uit zes sectoren samen in convenanten die de SER ondersteunt in de implementatie. De facilitering door de SER komt voort uit een *SER-advies* uit 2014. In de jaren daarna bracht de SER onder meer een *advies* uit over de impact die een combinatie van IMVO-wetgeving en sectorale samenwerking kan opleveren en een *advies* waarin de Raad adviseerde over een Europese aanpak om IMVO te bevorderen.

IMVO-CONVENANT HERNIEUWBARE ENERGIE

Op 1 mei 2023 is het *IMVO-convenant voor de Hernieuwbare Energiesector* officieel van start gegaan. Eind 2023 zetten 44 zonne- en windenergiebedrijven, brancheorganisaties, de Nederlandse overheid, een kennisinstelling, ngo's en vakbonden zich gezamenlijk in voor verduurzaming van internationale ketens. Doel van het convenant is om door samenwerking misstanden in de keten, zoals ontbossing, verlies van natuurlijke habitats en dwangarbeid te identificeren, aan te pakken en te voorkomen.

Op basis van kennissessies en stakeholderbijeenkomsten worden handleidingen ontwikkeld voor bedrijven. Daarnaast is de basis gelegd voor de due diligence monitoring met een beoordelingskader en een monitoring tool. Ook zijn partijen begonnen met het verkennen van gemeenschappelijke duurzaamheidsuitdagingen en collectieve projecten, met thema's uiteenlopend van arbeidsomstandigheden rond mijnbouwactiviteiten tot het vergroten van ketentransparantie.

IMVO-INITIATIEF TRUSTONE

Het Nederlands-Vlaamse *Initiatief TruStone* blijft groeien. Meer dan tien nieuwe bedrijven en gemeenten sluiten zich aan, waaronder Rotterdam. Ook ngo ActionAid treedt toe. Een werkgroep start met de voorbereidingen voor een mogelijk vervolg op het convenant na 2024.

Uit de *derde jaarrapportage* blijkt dat inmiddels vier op de vijf deelnemende natuursteenbedrijven voldoen aan de convenantsafspraken. Het convenant brengt handreikingen uit voor importeurs en leveranciers die samenwerken met Chinese partners over veiligheid & gezondheid, werkuren & lonen, omstandigheden voor jonge werknemers, werknemerscontracten, sociale zekerheid en milieuomstandigheden. De maatschappelijke organisaties van het convenant brengen rapporten uit over de risico's in fabrieken en groeves in Brazilië en Turkije.

De stakeholderdialoog tussen aangesloten bedrijven en exporteurs uit Rajasthan (India) wordt voortgezet met een *werkbezoek* aan de regio. De deelnemers volgden trainingen, bezochten productielocaties en voerden veel gesprekken met werknemers over arbeidsrisico's en arbeidsomstandigheden. Het werkbezoek is onderdeel van het SER-project '*Betekenisvolle stakeholderdialoog in internationale ketens*'.

IMVO-CONVENANT VOOR DE METAALSECTOR

De partijen van het IMVO-convenant voor de Metaalsector kijken terug op een productief jaar, blijkt uit de *jaarrapportage 2022-2023*. Dankzij werkbezoeken en kennisuitwisseling is meer wederzijds begrip ontstaan en is het vertrouwen tussen partijen versterkt. Dit resulteert in actieve nieuwe samenwerkingen op thema's zoals gezondheid en veiligheid in mijnen en de risico's op kinderarbeid bij recycling van metalen. Daarnaast neemt dankzij trainingen en kennissessies de kennis over internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) bij bedrijven toe. Ook wordt een *Due Diligence Risk Matrix* ontwikkeld, een tool waarmee bedrijven de risico's voor 39 grondstoffen in de metaalsector in kaart kunnen brengen. In het laat-

ste jaar van het convenant worden de collectieve projecten verder doorontwikkeld. Ook wordt samenwerking gezocht met bedrijven en stakeholders buiten het convenant om kennis te delen en het bewustzijn over IMVO in de sector te vergroten.

CONVENANT INTERNATIONAAL MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN PENSIOENFONDSEN

Het *convenant* is 31 december 2022 geëindigd. De laatste monitoring heeft plaats gevonden in 2023. De onafhankelijke Monitoringscommissie concludeert in haar vierde en tevens laatste *rapport* dat vooruitgang is geboekt bij de implementatie van de OESO-richtlijnen en daarmee in de verankering van de zes ESG due diligence-stappen in de beleggingsketen. Het is echter niet gelukt om alle afspraken te behalen. De sector wil via stakeholderdialogen pensioenfondsen blijven ondersteunen met hun due diligence-activiteiten. De stuurgroep roept in haar *reactie* de pensioenfondsen die nog niet geheel voldoen na einddatum van het convenant op om alsnog de afspraken te implementeren.

CONVENANT INTERNATIONAAL MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN IN DE VERZEKERINGSSECTOR

In het *convenant* spelen kennisdeling en implementatie van gepaste zorgvuldigheid een belangrijke rol via intervisiegroepen, kennissessies en webinars. Onderwerpen die aan bod komen, zijn onder meer mensenrechten, toegang tot herstel en verhaal, voedseltransitie, duurzaamheidswetgeving en activiteiten binnen het jaarthema biodiversiteit. In dat kader verschijnt ook een *KPI-raamwerk* hoe bedrijven kunnen werken aan de verduurzaming van sojaproductie.

Het convenant is geëindigd op 31 juli 2023. De onafhankelijke Monitoringscommissie heeft haar vijfde en tevens laatste *rapport* uitgebracht over de periode 1 januari 2022 – 31 juli 2023. De resultaten geven onder meer aan dat de middelgrote en grote verzekeraars vooruitgang hebben geboekt om hun beleggingspraktijk in overeenstemming te brengen met de OESO-richtlijnen en de UNGP's. De hoofddoelstelling van het convenant is echter niet behaald. De stuurgroep van het convenant roept in haar *reactie* verzekeraars op om de weg omhoog voort te zetten.

IMVO-CONVENANT VOEDINGSMIDDELEN

Het Convenant voor de Voedingsmiddelensector is op 30 juni 2023 afgerond. Uit de *eindevaluatie* blijkt dat het convenant het bewustzijn over internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) in de sector heeft vergroot. De ambitieuze doelstellingen zijn slechts deels gerealiseerd maar er werden belangrijke concrete resultaten geboekt die als basis dienen voor verdere samenwerking.

De laatste jaren van de convenantsperiode werd vooral ingezet op de ondersteuning van bedrijven bij de toepassing van due diligence om 'impact on the ground' te realiseren. De jaarlijkse self-assessment scan, de due diligence roadshow (een praktische tweedaagse training) en de start van het Local Expert Network worden als succesvolle convenant-initiatieven gezien. Hiermee is het convenant voorwaarden-scheppend geweest voor langetermijnpact. Bedrijven zijn in staat gesteld de OESO-richtlijnen toe te passen in de eigen bedrijfsvoering, waarmee zij ook na afloop van het convenant verder kunnen gaan.

4 Brede welvaart via bestuurlijke en wettelijke taken

De SER heeft naast het adviseren over brede welvaart waar samenleving, economie en milieu in balans zijn (hier en nu, later en elders) ook andere taken. Deze komen voort uit wettelijke taken en zelfregulering. Een voorbeeld is de bevordering van de kwaliteit van medezeggenschap. Ook worden klachten behandeld en vindt bemiddeling plaats over uiteenlopende onderwerpen.

SER-PROGRAMMA DIVERSITEIT & INCLUSIE

Het jaar 2023 stond in het teken van de ondersteuning van de 5.800 ‘grote’ vennootschappen bij de rapportageverplichting – voortkomend uit de wet ‘ingroeiquotum en streefcijfers’ – en het realiseren van meer (gender)diversiteit in de (sub)top.

SER DIVERSITEITSPORTAAL & TOPVROUWEN

Op 31 januari 2023 hebben SER-voorzitter Kim Putters, PostNL CEO Herna Verhagen en minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Robbert Dijkgraaf het *bedrijven-dashboard* van het SER Diversiteitsportaal gelanceerd. Vanaf dat moment krijgen bedrijven die onder de wet vallen tien maanden de tijd om te rapporteren over de man-vrouwverhouding, hun streefcijfers en aanpak voor meer diversiteit in de top en subtop. De opening van het portaal en de daarbij behorende helpdesk markeren een belangrijke stap voor het monitoren en verbeteren van de man-vrouwverhouding in de (sub)top van bedrijven. De helpdesk ontving in 2023 maar liefst 6.500 hulpvragen van bedrijven, waarvan 3.500 vragen inhoudelijk worden beantwoord. Daarnaast worden er dialoogbijeenkomsten georganiseerd voor bedrijven uit diverse sectoren om ervaringen te kunnen delen en elkaar te inspireren.

Ook SER Topvrouwen lanceerden een vernieuwde database. Na ruim zes jaar was de database, waarin inmiddels meer dan 3.300 profielen van board ready vrouwen zijn opgenomen, toe aan technische vernieuwing.

Krachtenbundeling voor meer impact

Het SER Diversiteitsportaal en Topvrouwen helpen betrokken stakeholders bij het realiseren van meer genderdiversiteit in de (sub)top. Zo organiseerden we op Internationale Vrouwendag de bijeenkomst ‘*Samen impact maken: naar meer genderdiversiteit*’. Het event riep impactmakers waaronder bedrijven, rolmodellen en andere D&I

ambassadeurs, op om samen vaart te maken met het realiseren van gelijke kansen voor alle vrouwen vanuit alle lagen van de samenleving.

Deze krachtenbundeling van waardevolle stakeholders is eveneens terug te zien bij [SER Topvrouwen United 2023](#). Tijdens dit event komen topvrouwen uit de SER Topvrouwen database, toptalent en ambassadeurs bijeen om samen werk te maken van een gelijkwaardig speelveld voor alle vrouwen. Ook gaan we met bedrijven en (top)vrouwen in gesprek tijdens werkbezoeken, kennissessies en dialoogbijeenkomsten, en delen we praktijkverhalen en good practices. Tevens vinden de Topvrouwen speed-dates plaats.

COMMISSIE BEVORDERING MEDEZEGGENSCHAP

De SER heeft de wettelijke taak om de kwaliteit van medezeggenschap in brede zin te bevorderen. Hiervoor is de [SER Commissie Bevordering Medezeggenschap](#) (CBM) ingesteld. Ook de [Bedrijfscommissies](#) spelen hierin een belangrijke rol als het gaat om voorlichting, verplichte registratie van ondernemingsovereenkomsten en instellings- en opheffingsbesluiten van vrijwillig ingestelde ondernemingsraden en bemiddeling bij geschillen. [Stichting SCOOR-RMZO](#) is belangrijk voor het bewaken van de kwaliteit van opleidingen voor ondernemingsraden.

In 2023 richtte de CBM zich met name op medezeggenschap bij strategische onderwerpen en op naleving van de Wet op ondernemingsraden. De CBM heeft op verzoek van de [minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid](#) gewerkt aan voorstellen ter bevordering van beide thema's. Deze voorstellen worden naar verwachting in 2024 afgerond.

Op 15 november 2023 heeft de SER van de minister een [adviesaanvraag](#) ontvangen over Primaat van de Politiek in de Wet op de ondernemingsraden. De CBM is met de voorbereiding van deze adviesaanvraag begonnen en heeft onder meer een voorbereidende werkgroep opgericht.

SER FUSIEGEDRAGSREGELS

Bedrijven die een fusie voorbereiden, moeten dit tijdig melden aan de betrokken vakbonden en de SER. Voor de vakbonden en de SER geldt een geheimhoudingsplicht. Dit staat in de [SER Fusiegedragsregels](#). Doel is dat de vakbonden in een vroeg stadium met de bedrijven kunnen overleggen over de fusie en gevolgen daarvan voor werknemers. De ondernemingsraad kan het oordeel van de vakbonden betrekken in zijn advies aan de ondernemer. De Fusiegedragsregels gelden voor het bedrijfsleven en – in bepaalde gevallen – de overheid, non-profitorganisaties en het vrije beroep.

In 2023 zijn bij de SER 813 fusies en overnames gemeld, zijn drie geschillen uit 2022 afgehandeld en vier geschillen ontvangen over naleven van de Fusiegedragsregels. Deze geschillen zijn als volgt afgehandeld: één via hoorzitting en uitspraak in 2023, vijf via intrekking in 2023 (waarvan één na een hoorzitting) en één via een hoorzitting in 2023 (uitspraak begin 2024).

COMMISSIE KLACHTENBEHANDELING AANSTELLINGSKEURINGEN

De *Commissie Klachtenbehandeling Aanstellingskeuringen* (CKA) van de SER ziet toe op het correct toepassen en naleven van de Wet op de medische keuringen (Wmk) en het voorkomen van misstanden op het gebied van aanstellingskeuringen en gezondheidsvragen tijdens sollicitatieprocedures. De CKA geeft voorlichting, behandelt klachten, beantwoordt vragen en geeft adviezen over aanstellingskeuringen en gezondheidsvragen tijdens sollicitatieprocedures. In 2023 is 1 klacht in behandeling genomen en zijn 23 adviezen gegeven. De CKA publiceert een eigen jaarverslag.

Contactgegevens

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

E communicatie@ser.nl

www.ser.nl